

Sunnersta.
Levande historia.
Intervjuer av äldre Sunnerstabor.

Summering utförd 2011 av
Ulf Renborg

Sunnersta Egnahemsförening. Levande historia.

Summering av intervjuer med äldre Sunnerstabor.

Ulf Renborg 2011-08-12

1. Några viktiga data om Sunnersta

Före 1906 dominerades Sunnersta av två gårdar, Stora och Lilla Sunnersta med tillhörande huvudbyggnader, ekonomibyggnader och arbetarbostäder i större byggnader och i torpställen i egendomarnas utkanter. Marken låg i åker, beten och skog.

1906 köpte ett konsortium egendomen Stora Sunnersta för exploatering till villatomter.

1909 ombildades konsortiet till AB Stora Sunnersta egna hem

1926 bildades SpårvägsAB Uppsala-Mälaren 1928-1953 trafikerades banan. Ersattes senare med buss.

1947 inkorporerades Sunnersta och Graneberg med Uppsala stad

Då fanns i området 576 fastigheter varav 174 fritidshus.

2009 fanns i området XXXX fastigheter varav XXX fritidshus

1951 övertog staden vägbelysningen i Sunnersta (o Graneberg?)

1955 anslöts Sunnerstas avloppsledningar med stadens.

Under 1960-talet anslöts vattensystemet till stadens.

1975 var Gottsunda centrum och större delen av Gottsunda bebyggt

1999 övertog staden gatubyggnadskostnaderna i Sunnersta/Graneberg. Enkel asfaltering av gatunätet följde.

Antal invånare i Sunnersta-Graneberg				
1928	727		1979	4586
1938	942		1989	4861
1949	1740		1999	5030
1969	2500		2009	5712

1955 fanns det i Sunnersta –Graneberg 8 speceriaffärer, 2 restauranger, 3 kaféer, 2 bagerier, 2 bensinstationer, 1 poststation, 1 skola, 1 distriktssköterska, 2 båtbyggare, 4 trädgårdsmästare, ett 15-tal småföretag och hantverkare, 1 fotbollsplan.

2011 har Sunnersta-Graneberg 1 livsmedelsbutik (Konsum När), 1 mindre restaurang (utöver Skarholmen), några mindre butiker, 1 skola, många förskolor, ingen distriktssköterska, ingen poststation, ingen sopstation, ingen bensinstation, 1 kafé med deltidsöppet, 2 fotbollsplaner med 2 mindre service byggnader, 2 kyrkor och Uppsala Alpine Center med Friluftsförbundets fritidsanläggning.

1955 liksom idag fanns/finns också IOGT/NTO:s Liljekonvaljeholmens dansbanor och KFUK/KFUM:s Alnäs fritidsanläggning vid Ekoln. Granebergsparkens teaterlada har förvandlats till buggpalats.

2. Intervjuer med några äldre sunnerstabor

Egnahemsföreningen har börjat intervjua äldre personer som bor i Sunnersta/Graneberg. Avsikten är att få fram deras bilder av hur det förr såg ut här och hur man ser på utvecklingen runt sina bostäder fram till idag. Tankar om samhällets utveckling i framtiden söker man också fånga.

Intervjuerna har nyss startat. Det som här nedan ges är därför endast några första intryck av hur dessa äldre sunnerstabor ser på den utveckling de varit med om. Det handlar nu om 6 intervjuade som är födda 1919-1931 och bott här sedan 1932-1943.

Detta är män och kvinnor som förvandlade stora tomter, ofta på 1500 kvm, på gamla åkrar eller skogsbackar till trädgårdar med fruktträd, köksväxter, blommor och gräsmattor runt sina nybyggda egnahem. Många var medlemmar i Sunnersta Egnahems- och Fruktdolarförening. Idag handlar det främst om villan och prydnadsträdgården på delar av den gamla tomten, ofta hälften såld och bebyggd med en villa till.

Några exempel:

Gösta Nilsson som kom hit 1947, nu på Åkervägen , berättar hur det gick till på förra tomten:

Byggde själv huset. 5 hus i kvarteret byggdes de närmaste åren. Nybyggarna grävde själva avloppen som mynnade öppet i ett stordike utefter nuvarande Sunnerstavägen. Ungarna ramlade i då o då.

Och Hugo Aldenbäck på Mälarvägen från 1937:

Här var till en början skogsbacke. Pappa byggde litet hus (1rum+kök), röjde för grönsaks- och potatisland, egen brunn o avlopp,. Fruktträd o bärbuskar.

Så småningom rustades äldre huset upp. Det står fortfarande kvar.

1981 byggdes nytt bostadshus. Fortfarande eget vatten och 3-kammarsavlopp.

Nu köks- och prydnadsträdgård med blommor, buskar o fruktträd. Guckuskon som förr växte i stort bestånd finns nu kvar i 3 ex.

Tore Larsson, nu på Åkervägen:

Föräldrarna hyrde från 1935 hos handlare Lindvall på Flottsundsvägen 13. Det var ett hus uppe i västra skogskanten och stor tomt ända ner till landsvägen med fruktträd och lång gång ner till vägen och rosenrabatt på båda sidor. Huset står ännu kvar. Idag har tomten delats av Blåhakevägen och i 3-4 tomter med villor.

Hur såg det ut runt de första tomterna när de intervjuade kom hit?

Öster om nuvarande Dag Hammarskiölds väg (DHv)ner till nuvarande kyrkan var 1906 nyss övergiven åker med äng närmast Sunnerstaviken. Ett antal

mindre åkerområden fanns i söder ner mot Mälaren och västerut utefter nuvarande Rödhakevägen liksom i Graneberg utefter nuvarande Granebergsvägen, Resten var vid början av 1990-talet betesmarker och skog. Första avstyckningarna mellan granhäcken och Holmvägen.

Ett antal intervjuade säger om omgivningarna på 1930-talet:

Öster om DHv: Åker med spårvägen rätt över. Öde tomter på kvickrotsåker. Ungarna spelade brännboll på en tomt. Bebyggelse på Flottsundsvägen först söder om kiosken. Granne med häst och lada med stor potatisåker. Vägar usla. Soporna kördes till skogen. Godsägare Nilsson höll vintervägarna öppna med häst och snöplog.

Väster om DHv: Bostadshus från 1910-talet, grusvägar med berg i dagen. Fritidshus på stora tomter. Främst öppen skogsmark, enstaka bostadshus, många fritidshus. Heimdalsvägen med fritidshuset Heimdalsgården och f.ö. skog.

Graneberg: Främst sommarstugor på stora tomter, några helårsbebodda bostadshus. På 1930-talet ägdes marken av Spårvägsbolaget Uppsala-Mälaren, som sålde tomter.

Barbro Olsson berättar om bebyggelsen längst Fyris och Ekoln på 1930-talet: Konvaljevägen: strandmark närmast Sunnerstaviken, Åkrar innaför. Alphyddan o Tomtebo: Närmast var det skog bortom spårvägen. Söderut ” Gustafssons stall och betesmarker och små sommarhus ner mot Ekoln. På sommaren tältstad i Trasthagen.

Utvecklingen 1940-2010

1945-55: den första stora byggboomen: Villor på stora tomter – 1500-2000 kvm. Frukt- och köksträdgårdar.

1965-1975 den andra stora byggboomen: Nya villor på små tomter och på avstyckade tomter – 1000 kvm och mindre. Prydnadsträdgårdar.

2000-2008 den tredje byggboomen – 800 kvm. Gräs, blommor och buskar. Detta ger nu gator mellan staket och häckar. Där innanför väskötta prydnadsträdgårdar. Större gator asfalterade med minst en trottoar. Mindre gator enklare måsvingeasfalterade utan trottoarer. Staden sköter vatten o avlopp. Undantaget villor längs Ekoln med enskilda trekammaravlopp.

Ett antal intervjuade säger om den här utvecklingen: _

Vi har gått från en boendemiljö med små egnahem och mindre fritidshus till en villamiljö med allt större villor på allt mindre tomter. Köksträdgårdarna har blivit prydnadsträdgårdar. De små livsmedelsbutikerna och alla småhantverkare har försvunnit. Samtidigt har vägarna drivits från trånga grusvägar ofta med diken till förortens villasamhälles bredare asfalterade gator och garageinfarter. Socialt har utvecklingen gått från ett nära med livsmedel självförsörjande, köksträdgårdsbaserat egnahems- och fritidsboende för

arbetare och lägre medelklass mot den övre medelklassens större villor med rymliga garageinfarter och prydnadsträdgårdar inom höga häckar eller plank. Servicen på livsmedels- och hantverkssidan ligger i stort sett helt utanför området. Det positiva med utvecklingen är den blandning av hustyper och socialgrupper som fortfarande finns här. Kanske får vi behålla denna, som då kan bli en bild av det samhälle vi önskar i detta land.

Många är positiva: "Byggare och Uppsala stad förvandlade det hela till ett fint, välmående område med upp vuxna trädgårdar, gräsmattor och blomster". "Att få vatten och avlopp var STORT". "Bättre vägar, sophämtning och gatubelysning". "Det har alltid varit grönt i Sunnersta".

Men även kritiska röster finns: "Mera liv i samhället förut, barn och hemmafruar på gatorna". "Från ett mer 'hemtrevligt' boende till ett anonymare samhälle med mindre utbud av service och affärer". "Besvärligare att nå till dagsinköpen". "På 1960-talet började Sunnersta raseras"

Hur trivs dessa äldre personer här nu?

"Jag trivs bra, men ej så gemytligt som förr". "Vi trivs bra, Barnbarnen bor i gamla huset, dom sätter fart på oss". "Trivs jättebra, vill aldrig flytta, många att prata med, känner mej trygg". "Utmärkt". "Jättebra". "Vi är gynnade, skulle ej vilja bo annanstans". "Skulle ej kunna tänka mej bo någon annanstans". "Väldigt bra, lugnt, kan ej bo på andra ställen". " Vi trivs bra båda två. Dottern tycker vi ska flytta till lägenhet".